Seminář v klášterní knihovně v St. Gallen (Stiftsbibliothek St. Gallen)

(reportáž)

V rámci exkurze měli studenti možnost absolvovat dvoudenní seminář v knihovně kláštera v St. Gallen pod vedením Franzisky Schnoor, M.A., vědecké pracovnice v knihovně.

Ve středu 25.5.2016 probíhal seminář ve studovně rukopisů. Účastníky exkurze nejprve uvítal ředitel knihovny Cornel Dora, který vyzvedl zejména unikátní obsah knihovních sbírek, jejich stáří a kontinuitu, a upozornil také na unikátní barokní sál knihovny, jenž je pokládán za jeden z nejkrásnějších na světě.

Poté následovaly prezentace konkrétních rukopisů, které si studenti zvolili po absolvování lednového blokového semináře (St. Gallen – Reichenau), podrobně se jimi zabývali, studovali sekundární literaturu k těmto rukopisům i jejich digitální kopie (dostupné na serveru www.e-codices.ch). V rámci semináře pak studenti představili vybrané rukopisy především z hlediska kodikologického a paleografického, rovněž se zabývali texty, které jsou v těchto rukopisech zapsány. Po prezentacích měli studenti možnost vidět originály všech prezentovaných rukopisů.

Nejprve Kristýna Strnadová představila rukopis Cod. Sang. 914, v němž je zapsán jeden z nejstarších dochovaných textů Řehole sv. Benedikta (tzv. textus purus). Rukopis je datován do první třetiny 9. století a kromě řehole je v něm zachyceno také martyrologium Hieronymianum a kalendárium.

Poté Tereza Andršová popsala rukopis Cod. Sang. 562, ve kterém je zachycen nejstarší text spisu Vita sancti Galli od Walahfrida Strabona, který je datován na konec 9. století. Tento rukopis dále obsahuje hymnus od téhož autora a spisy Vita s. Othomari a Miraculi s. Othomari.

Karolína Malá představila rukopis Cod. Sang. 553, v němž je zapsána starší verze životopisu sv. Galla (Vita sancti Galli), jehož autorem je Wetti. Jde o jediný rukopis, v němž je tento spis dochován; rukopis byl napsán na přelomu 9. a 10. století.

Adéla Ebersonová charakterizovala rukopis Cod. Sang. 916, který obsahuje jeden z nejstarších dochovaných zápisů Řehole sv. Bendikta (tzv. textus interpolatus) s interlineárním překladem do staré hornoněmčiny. Rukopis je datován do počátku 9. století.

Na začátku odpolední části semináře nejprve Franziska Schnoor, vědecká pracovnice knihovny, souhrnně představila rukopisy psané ve staré hornoněmčině, které jsou součástí knihovního fondu. Upozornila na nejvýznamnější a nejstarší spisy psané tímto jazykem,

konkrétně latinsko-německý slovník zvaný Abrogans (Cod. Sang. 911), Ratpertovu píseň o Gallovi přeloženou Ekkehartem (Cod. Sang. 174) a Notkerův překlad žalmů a komentář k nim (Cod. Sang. 21).

Poté Marek Lis seznámil ostatní se staro-hornoněmeckým překladem Boethiova spisu De consolatione philosophiae a Aristotelova spisu Categoriae (Cod. Sang. 825). Překladatelem obou těchto spisů byl Notker, rukopis je datován do první poloviny 11. století.

Barbora Špádová popsala tzv. Vocabularius sancti Galli (Cod. Sang. 913), který je takto označen na základě své provenience, nikoliv svého autora. Jde o latinsko – staro-hornoněmecký slovník z konce 8. století.

Dále promluvil Vojtěch Večeře o žánru sekvencí a tropů a poté představil rukopis Cod. Sang. 381 z první poloviny 10. století, v němž jsou zapsány sekvence od Notkera Balbula a tropy, jejichž autorem je Tuotilo.

Na závěr představil Michael Lužný nejstarší knihovní katalog (Cod. Sang. 728), ve kterém jsou záznamy o knihách, které byly součástí klášterní knihovny přibližně v polovině 9. století, a také velmi zajímavé poznámky pozdějších knihovníků, jež výstižně charakterizovaly oblibu jednotlivých textů, jejich zápůjčky a cirkulaci.

Čtvrtek 26.5.2016 začali studenti komentovanou prohlídkou barokního sálu knihovny, kde v současné době (od 8.3. do 6.11.2016) probíhá výstava Abracadabra – Medizin im Mittelalter (http://www.stibi.ch/). Odborný komentář Franzisky Schnoor tak přiblížil nejen samotný prostor knihovny a ikonografii sálu, zejména však vývoj středověkého lékařství a jeho vztah k dějinám kláštera v St. Gallen s důrazem na vystavené kodexy.

Dále doc. Lucie Doležalová z Ústavu řeckých a latinských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze seznámila studenty s osudy Galla Kemliho (1417-1480/1), mnicha z kláštera v St. Gallen, který značnou část života strávil putováním po okolních klášterech. Dochovalo se přes třicet rukopisů, které během svého života opsal a v nichž také zachytil své životní osudy. Většina z jeho autografů je nyní uložena v knihovně kláštera v St. Gallen. Lucie Doležalová upozornila zvláště na problematiku opakovaného opisování stejných textů Gallem během jeho života (např. text spisu Cena Hrabani Mauri si opsal třikrát) a možný výklad změn a posunů v původním textu.

Franziska Schnoor poté vyložila studentům zvláštnosti alemanské a karolínské minuskuly. Studenti v tomto výukovém bloku mohli navázat na znalosti získané v průběhu předcházejícího lednového intenzitního kurzu v Praze. Po teoretickém paleografickém výkladu následovaly i ukázky praktického čtení vybraných úryvků z rukopisů.

Odpolední část semináře dále probíhala v bývalém depozitáři rukopisů, který těsně sousedí s barokním sálem knihovny.

Studenti zde měli možnost pokračovat v paleografickém cvičení, při kterém četli úryvky z rukopisů Cod. Sang. 14, Cod. Sang. 19, Cod. Sang. 20, Cod. Sang. 75, Cod. Sang. 238 a Cod. Sang. 367, a blíže se seznámit s rukama konkrétních písařů. Podobně jako při předchozí práci s rukopisy, spatřili rovněž originální rukopisy.

V závěru kurzu seznámila Franziska Schnoor s dochovanými hudebními rukopisy z klášterní knihovny a podala rovněž informace k neumatickým notacím. Svůj výklad ilustrovala ukázkami z konkrétních rukopisů a doprovodila je také zpěvem.

Dvoudenní seminář v klášterní knihovně tak poskytl studentům jedinečný vhled nejen do dějin klášterní knihovny, ale měli také možnost seznámit se s konkrétními texty spjatými s dějinami kláštera, prohloubit si znalosti z paleografie i kodikologie a díky ochotě Franzisky Schnoor také možnost vidět originály vybraných rukopisů (z velké části datovaných do 9. století). Tento seminář, stejně jako i celá exkurze, byl pro všechny zúčastněné bezesporu velkým přínosem.

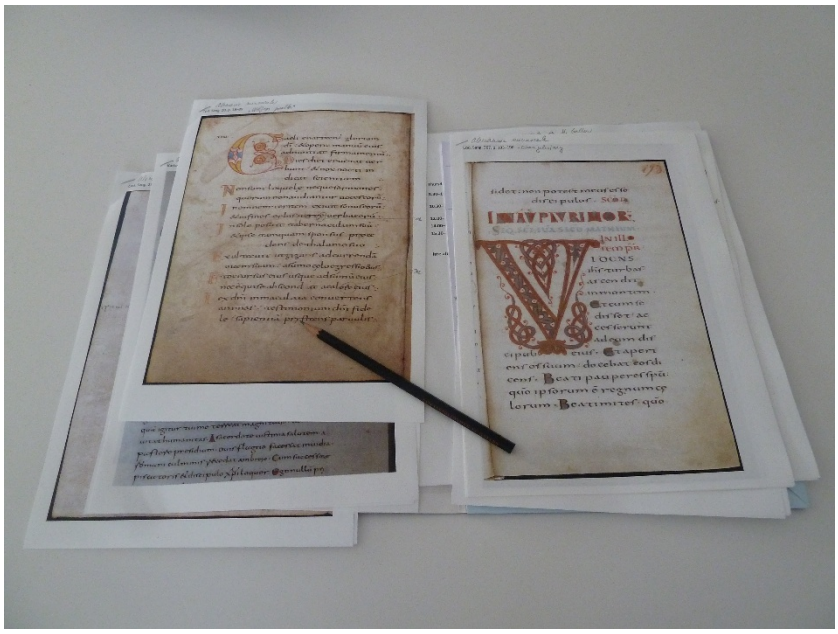

napsala Adéla Ebersonová